

1170978

Slavnostni govor

pri svečanosti

Štefana Modrinjaka.

Govoril Božidar Raič v Dravskem Središču na 25. den meseca septembra 1881.

Mili mi rojaki slovenski!

Čim boljše duša vsega naroda plameni z ljubeznijo k domovini, tem trdnjša je slava tega naroda.

Aleksander Semenovič Šiškov.

Tekoči mesec september hrani v svojem naročaji v poslednjih sto letih znamenite prigodbe za človeštvo v društvenem in političnem žitku: dne 21. septembra 1792. leta proglašena je prvokrat francéška ljudovlada z načelom: narodova vrhovnost, to je, ka je narod, kateri teške dače plačuje, kruh prideluje in druga neugodna bremena nosi, sebi vladar. Republika francéška imela je v mednarodnih razmerah ta vodila: „ljudje različnih dežel so bratje, in različni narodi imajo si po možnosti vzajemno pomagati kakor občanje iste države“. — „Kdor tlači jeden narod, postaja sovražnik vseh drugih.“ — „Kdor navzdigne boj proti kateremu narodu, da bi oviral napredek svobode in uničil človeška prava, mora biti preganjan od vseh, ne kot navadni sovražnik, nego kot zlobnik in razbojnik“.

1812 od 15.—21. kimovca pokončal je matuško Moskvo strahoviti požar, vsled kterega potemnela je orlu francézkemu krvava slava. Napoleon I. na glasu junak in mnogo božan od dobre sreče rekel je v skrajnej predrznosti: „jeden Bog na nebu, jeden car na zemlji“; a hoteči tudi rusko moč strti, zlomil

je svojo slavo in bodočnost. Rostopšin, vojvoda ruske vojske, ukazal je užgati Moskvo, da Francezi neso našli ondi niti stroška, niti stanovanja, niti toplote; francézki borilci brez živeža na ledenem zraku opešali so povse, a Rusi ugonobili ogromno množino Francezov; Napoleon je z velikoj mokoč ušel na ubornih sanéh. — Glej velikansko daritev, da se reši domovina in uniči poguben sovražnik.

Dne 10. kimovca 1848 bil je prehod hrvatske vojske prek Varaždinskega mosta na Ogrsko pod vodstvom slavnega bana Jelačića Josipa. Košut, pomagjarjeni Slovak, oziroma magjaron in voditelj magjarskega upora zolil je oholo: „jaz ne poznam Hrvatske na zemljevidu“, a ondašnji junaški ban pokazal mu je s svojimi sokoli, ka hrvatski narod krepko živi v prostranej domovini; — vsaj bečke upornike spokorila je hrabra desnica hrvatska.

Tega meseca letos napil je svetli cesar Franc Jožef v Miškolci, tore na Ogrskih tleh, zdravico jegovemu veličanstvu ruskemu carju kot svojemu iskrenemu prijatelju o priliki jegovega rojstvenega dne*). Ta prikazen ima za nas Slovence osebujo vrednost.

*) Znati je treba, ka 1849. leta na 13. den avgusta odložil je Görgey, vojvoda magjarskega upora, pri Vilagoši sabljo v roke ruskega poveljnika Paskievića, a ta je hipoma poročil v Petrograd carju vseruskemu tako: „Veličanstvo! Magjarska leži pred Vašimi nogami“.

Trg Središče slovi zbog svoje značajnosti in iskrene narodnosti blagih tržanov, in je z većinoma še domovina poštenih in značajnih narodnjakov — prava dika slovenskega rodoljuba dr. Štefana Kočubarja, ces. svetovalca in okrajnega vračnika v Celji; to poštovano Središče odločilo je na dnes prirediti dostojno slovesnost blagemu pesniku in narodnjaku, čegar pozemeljsko lupino pokriva uže 54 let hladna gruda na Miklavševskem pokojišči, — Štefanu Modrinjaku, tega častnega trga zleženiku, da se pri njegovem rodišči okrepimo, segrejemo, vzplamenimo, navdušimo za naše narodne svetinje — čisto domoljubje in jekleno značajnost.

Slovenska krajina med Muroj in Dravo imenuje se ne samo od naših pisateljev, nego tudi od naobraženih nepristranskih Nemcev raj Štajerske, in jaz bi pristavil, Slovenske zemlje, ker doline premrežene so mastnimi travniki in rodovitnimi njivami, brezljki ovenčani na prisoj obilnim trsem, a na osov temnimi logovi, polje ponuja zlato pšenično klasje, ravnine izlasti po Murskem polji brze, čile in visoke konjeve; ljudje so krasne in močne postave, prebrisane glave, mnogo mladeničev posvečujejo roditelji višim naukom; govor je odbrano panonsko narečje, blizu Cirilovi in Metodovi pisavi; Slovenke prijetno prepevajo milimi in čarobno zvonečimi glasovi kakor angeli. „Tko nje slišao nije pëvat svet-svet-sveta, nezna ka ga razkošëeka onkraj svëta“ (St. V.). Pokojni vladika sekovski, grof Atten.s, delivši poslednjič v tej rajskeji okolici svetstvo potrde in jemavši slobo odtod razjokal se je bridko rekši: „tore moram ta lepi kraj, semenišëe za graško bogoslovnico zgubiti?“

Za nas Slovence ima ta okolica vrednost še zato, ker ravno ta prijazni kraj lepe naše oëevine podaril nam je obilo dobrih in marljivih pisateljev, kateri so pomagali naš slovenski jezik po knjigah in spisih na beli den spravljati, pravilnejše gojiti ter ljubezen in iskrenost do njega buditi med ljudstvom in razumnistvom.

Na početku tega stoletja razvedrilo se je nekoliko nebo nad rodom slovenskim in cvetje pognalo polje duševno; mladezen zbrala se je v jeden tabor navdušena za to, kar je krasno, krepostno in narodu koristno; pojedinci delovali so tudi samostalno. Na Kranjskem, v pokrajini nam posestrimi, prikazal se je učenjak velikán, Jarnej Kopitar, rodóm z Repenj pri Vodicaéh na Gorenjskem. Lani na 22. den meseca avgusta obhajali so nabraženi Slovenci, pa tudi prosti narod iz ondešnje okolice stoletnico, spominajoči se jegovih velikih duševnih zdelkov in jegovih čudovitih znanosti; ta učenjaški velikán razkril je staroslovenske jezikovne zaklade, iz katerih učeni slovanski svet zajimlje stalno podlogo na pravilni razvoj novejših slovanskih jezikov; Kopitar pokazal je po teh spomenikih lepoto, razvitost in pravilnost davnega golčá slovanskega, kateri se je uže pred 1000 leti lahko meril z grščino in latinščino, a prekosil druge onda živoče govorne jezike po redkoj točnosti v sklanji, spregi in besedji. Po njegovej zgodovinskej slovnici slovanskega jezika raznesel se je hrum obširnega čitanja in znanja Kopitarjevega; v tem delu kaže se naklonost jegova do slovanskega in poprek slovanskega naroda in jezika, vsaj v vvodu na strani XVII. te slovnice izdane v absolutističnej dobi piše:

„Pomislite, kaj bi moglo bilo postati iz tega velikanskega naroda pri jednakem verstvu, jednakem pismenem jeziku in — zakaj tudi ne pod jednim jedinim glavarijem, recimo slovanskim Vladimirom“. Kopitar pisal je za učene in više naobražene možake. — Z mičnimi pesnimi in naukom prednjačil je Valentin Vodnik, prvi pesnik korotanske grane, budil ves razplamenjen za lepo in redno razvitje domače besede, zgenol mej drugimi ondašnjo dobo z budnico: „Ilirija *) oživljena“

Napoleon reče:

Ilirija vstan'!

Ustaja, izdiha:

Kdo kliče na dan?

*) Namesto „Ilirija“ lahko čitaš: Slovenija.

Na delavnost opomina slovenske rojake
spevajoči:

Sreča te išče,
Um ti je dan,
Našel jo boš,
Ak' nesi zaspan.
Lenega čaka strgan rokav,
Palca beraška, prazen bokav.

Misel mu je rojila po možganih, ka Slo-
venci od prastarih časov prebivajo v sedanjih
naših seliščih, vsled česar peva:

Od nekajd prebiva tukaj moj rod,
Kdo ve za druž'ga, naj pove od kod.

Temu potrjujo imena gor, krajev, vod,
recimo: Pohorje; Mura, Drava, Sava, te reke
po slovenskih tleh tekoče in deroče imele so
uže za davnih Rimljanov ta slovenska imena,
je li jih imajo od Rimljanov, kateri slovanščine
niti poznali neso? V tem nas krepe znanstvene
raziskave našega učenega starinoslovca Davo-
rina. — Uže v Vodniku klila je pomisel na
združenje slovanščine s hrvaščino, kar se je
trudil kesneje pospešiti Stanko Vraz in več
jegovih čestilcev. Jarnik († 1844) učil in
budil je zatirane Korošce s pesnimi in mno-
gimi koristnimi spisi. Na Štajerskem obdela-
vali so v onej dobi naše slovensko književno
polje Primic, Narat, Jaklin... Cvetko,
bivši okrožni dekan v Ptujii in od 1848. leta
v Ljutomeru, na glasu kot najboljši crkveni
govornik slovenski, česar sem se sam pre-
pričal. Ko je 1812 Schneller, profesor občne
zgodovine na graškem vseučilišči odstopil, po-
pitan, kdo bi na njegovo mesto sel, odgovoril
je: ne poznam za to stolico zmožnejšega na-
mestovalca, nego je g. Franc Cvetko, bogo-
slovec četrtega leta na graškem semenišči, in
ta je potem leto dni razkladal zgodovino;
klanjal se je tudi Vili pevkinji. Najrodovitnejši
pisatelj in deloma pesnik bil je slavnoznani
župnik Anton Kremplj, kateri razve obilno
druzih spisov slovi po knjigi: „Dogodivšine
Štajerske zemlje“, s posebnim pogledom
na Slovence. Tu očivestno kaže strašne kri-
vice in bridke rane, ktere so Slovenci pre-
trpeli od tujcev, pa tudi šiba naše sprednike,
kedar so proti svojej koristi in slavi delali v

prid sovražnikom. Na strani 25. graja po pra-
vici Slovence zato, ka je Slovenec od nekda
tak bedak, ka drugih proso brani, svoje pa
daje vrabljem pozobati. S tem je rodoljubni
Kremplj rekel, ka Slovenec nespametno dela,
ako brani in se bori za tuje pravice, koristi
in jezik, svoje pa v nemar pušča, zanemarja
odbrano svojo slovensko besedo, za pravice
svojega naroda pa malo skrbi, kukavico krmi,
a lastne mladiče glad mori. Na strani 158.
pripoveda (po Jul. Caesar. IV. 418): „go-
spoda (razumevaj neslovenska) je rekla,
da kmetovje in prosti ljudje, po-
sebnost Slovenci, naj z junci senojedo
in ž njimi se ima delati kakor z osli“. Slo-
venci! ako je nemška gospoda naše slo-
venske sprednike devala v vrsto navadne živine
in še deloma nas dnes devlje, je li se je potle
čuditi, če se je (1515. l.) 80.000 Slovencev
pri Brežicah zbralo in nad gospodsko zdignolo?

Cerovčana Stanka Vraza imamo za
prvega pesnika na Malem Štajerji pisavšega
v književnej hrvaščini. Jemu kot junaškemu
borilecu za narodne pravice v besedi in pismu,
kot vzoru iskrenega narodnjaka, kot slovitemu
pesniku in zastopniku jugoslovanskega zjedi-
njenja v srbsko-hrvatskem pismenem jeziku
priredili so lani na 8. den meseca septembra
Hrvatje in Slovenci svečanost, kake še sloven-
ska zemlja nē slavila. Živela vzajemnost jugo-
slovanska!

Radomerščan dr. vitez Fr. Miklošič
sveti se po izrednej učenosti, po prenuogih
knjigah, ktere je spisal, in po množini staro-
slovenskih spomenikov, ktere je na svetlo
spravil kot veličanstveni učenjak v slovanskem
jezikoslovji; slovenska mati še mu nē poro-
dila vrstnika. Čast jegovim ogromnim zna-
nostim.

Vrnimo se v začetje tega stoletja, ondi
nahajamo mej drugimi črstvimi borilci našimi
veličastnega g. Štefana Modrinjaka kot
predstavnika slovanske pomisli na Slovenskem
Štajerji; on je bil onda po Levoslavlu Volkmeru
prvi pesnik panonske grane kakor Vodnik in
Jarnik panoge korotanske.

Modrinjakov dom je Dravsko Središče, kder je beli svet ugledal dne 23. decembra 1774. leta na torišči sedanjega domovanja poštovanega župana Davorina Čulka. Tri razrede gimnazijske završil je v svobodnem mestu Varaždinu, kamor še dendenešnji vzhodni Slovenci pošiljajo v nauke svoje sinove, vsaj ondi in posebno v obširnej okolici živi črstva, krepka, jedrna in krasna kajkavščina, katere se mladiči gladko privajajo kot čistej panonske slovensčini, ta kraj je itak spadal v kolotač Slovenskega kraljevstva,*) kakor piše Andrej Jambrešić 1742. leta v svojem Latinsko-slovensko-nemško-magjarskem slovarji na strani 925., omejenega Dravoju in Savoju. Ostale nauke z modroslovskimi in bogoslovskimi vred dodelal je dnešnji slavljencev v Gradcu, kder so imeli slovenski vseučiliščniki skoro od začetka tekočega stoletja narodno ognjišče in vadnico za narodni jezik, ter se po takem primerno pripravljali na bodoče poznanje mej svojci. Od 1801. do meseca oktobra 1805. kaplanoval je v sekovski vladikovini na Slovenskem v bližini svojega rodišča, potem župnikoval pri sv. Tomaži do 1. maja 1814. leta, a odsle pri sv. Miklavži, kder je dne 8. oktobra 1827. leta od kaplje udren naglo umrl. — Bil je srednje in močne postave in prilično obilnega života; obraz mu javlja duhovite poteze, čelo je visoko in lepo obokano, oči žive, ustnice malo napete, — krasna oseba. Poznavalci hvale ga kot človeka umnega, učenega, blagega, veselega in postrežljivega, vestnega in delavnega gospodarja; spovedni posel našel ga je večkrat na njivi plužečega, ali pa v Kostanjevji kolje zdelavajočega.

Uradnik popisavajoči pokojnikovo zaostanino, razčesnoj je vsak spis, kder je videl slovenske črke, ter skozi okno vrgel na smetišče in tako je večina Modrinjakovih spisov in pesni bila uničena. — Slovenec! je li ti ne vzkipi krv vsled takega peklenskega dela od strani pisarja škricarja? Jegova dolžnost bi

*) Drugo je bilo za one dobe Hrvatsko kraljestvo. Vidi Jambrešić str. 159 pod besedo Croatia.

bila vso najdeno ostavščino urediti, a ne pokončati svetlih uspehov mnogoletnih trudov zato, ker so kazali častno lice slovensko. Narod slovenski izreka opravičeni stud nad toliko gnjusnim činom. — Kolika sreča, ka je bratič jegov Lovro Modrinjak, — oča dr. Modrinjaka, vračnika v Mariboru, kateri nam je pokojnikov kip na porabo poklonil — nekoliko prvlje odnesel snopič pesni od svojega strica v Središče. In to so jedini pesniški ostanki, in v teh se zreali in glati jegov značaj, narava in rodoljubje. Razsodba o njih ne spada v slavnostni govor.

Kadar počina narod se prebujati in zavedati, pesniki z iskrenimi in navduševalnimi spevi igrajo prvo kolo, drameči in na delo budeči dremance in zaspance, primerjaj budnice: Hej Slovani; Čuj junaški slave sin; Kde dom je moj; Naprej zastava slave . . . Tako je uže v davnej dobi 1813. leta narodni Modrinjak zložil pod naslovom: Amico Cvetkoni, žarko pesen, ktera je označevala ondašnje narodne razmere, netila pravo ljubezen do lepe slovenske domovine in do milega jezika slovenskega, a neugasljivi črt žarila proti zaničevalcem našega naroda in zatiralcem prekrasne besede slovenske. Modrinjak speva: Zadnji človek je na sveti, ki svoj rod za nič drži. Iz teh dveh vrstic iskri ognjena ljubezen do svojega roda, kateri govori Cirilom in Metodom posvečeni jezik slovenski, čegar prijazni zvek ugodno zvenči po vseh krajinah, koder dične Slovenke svoje vilinske glasove poklanjajo mičnim popevkam. Kde živi ta slovenski rod? Odgovarjam: v lepej ali raztrganej in razkosanej domovini slovenskej, namreč na Malem Štajerji nas je 460.000, in smo v menjšini proti nemškim Štajercem, zato pa tudi nič ne opravimo po svojih poslancih v deželnem zboru graškem in če bodemo je še 100 let tamo pošiljali, brez haska je, vsaj so ti nemški sosedje izrekli po svojem poslanci: mi vam Slovencem ničesar ne dovolimo, če so tudi vaši zahtevi pravični. Take nemške sosede imamo!

Gradec je glavno mesto Štajerske vojvodine, in društvo rdečega križa nabilo je na hramne ogle oglase tudi v slovenskem jeziku, pa glej! strgali in zdrli so je Nemci s sten, zoleči, ka je Gradec nemško mesto, in ta dogodba je strašen hrup zegnala celo v mestnej zbornici proti nam Slovincem; dežela, tore tudi Slovenec, plačuje prilični donesek za graško nemško gledališče, da se kuštrave gospače nemške ondi kakor pavi čepere, a Slovenec nema nikakšne koristi za svoje petice. Štajerski Nemci nas Slovence zaničujejo in črte, posmehujejo se nam ter nam krate vse tudi najnaravnejše pravice, naj tore ostanejo za se, a mi damo jim slobo in hočemo se pridružiti sorodnim bratom Slovincem na Kranjskem; — slavič in jastreb nemata v istej kletki prostora. — Naši po krvi in golči bratje Sloveni bivajo onkraj Mure, pravimo jim Prekmurci ali ogrski Sloveni, na broj jih je 65.000, govore čisto pa krepko slovenščino, ali magjarska mora preti posisati jim sok in mozeg slovenskega govora, posilno jim vrivavlje magjarščino v šole, samo da je počikoši in pobečari. Prekmurci so zelena svržica slovanske lipe, in spadajo po svojem jeziku in slovstvu k nam Slovincem, k domovini slovenskej. Na Koroškem životari do 130.000 naših sorodnikov Slovencev pod žulečim nemškim jarmom, brez narodnih in politiških pravic, brez slovenskih učilnic, še vladiko so dobili, ki pre ne zna slovenski; koroški Slovenci so tudi bivalci razkrojene domovine slovenske, in spadajo v naročaj materi Sloveniji. — Goriške Slovence, tržaške našince, sokolske bratove v kršnej Istri, poprek naše Primorce strupi laški živelj, in sicer dosle s pregledom nespametno postopajoče vlade avstrijske, ktera je onod lahonstvo in švabstvo gojila, a slovenstvo dušila, kar se še dnes nē spremenilo. Kranjska na sredini svojih posestrim močenic še razmerno najmenje trpi od tujstva. Čvrsti in jaki Medjumurci in kajkavsko narečje govoreči Prekdravci in Preksotlavci tudi spadajo, kar je učenjastvo dokazalo, v kolotač naše slovenščine. Vse

te razkropljene deline, iznemši kajkavske Hrvatave, morajo se oklenoti svojega naravnega središča, — bele Ljubljane — bodoče prestolnice materi Sloveniji. Združeni se ojačimo in okrepmo, duševni razvoj na narodnem stališči bode lehek, gospodarstveni napredek brz in uprava tonja. — Jeli pa je zjedinjenje razpršenih Slovencev možno pod dvoglavnim orlom avstrijske cesarjevine? Odgovor temu pritrjuje iz naslednjih vzrokov:

1. Slovenci živijo v področji avstrijske oblasti*), in v cesarjevini se lahko menja uprava; vsaj 1867. leta razčesnoli so nam avstrijsko državo na dve plati tako, ka imamo dvojno drago ministerstvo, o čemur nē primera v Evropi. Ta razdvoj donesel je s seboj mnogo jako nepovoljnih nasledkov, ter nam prezgoda v hladni grob vrgel našega vrlega Tomana v tujini.

2. Nadvojvoda Ivan, prijatelj nam zatiranim Slovincem, razgovarjal se je z očoj Slovencev, dr. Bleiweisom, o našem združenji 1848. leta, in rekel, ka jegovo veličanstvo nema ničesar nasproti, ako se narod sporazume.

3. Svetli cesar je o imenitnej priliki račil povedati: „Avstrija je zahod pravici vseh jenih narodov“, in Avstrija bode Slovincem pravična, kedar jim uresniči zjedinjenje, dā narodno upravo, uredi in učilnice.

4. Prestolni govor od dne 9. oktobra 1879 svečano zagotavlja vsem državljanom narodno ravnopravnost, in besedo Franca Jožefa spoznavamo za posvečeno, to je v vsakem pogledu istinito.

5. Sedanji predsednik ministerstvu blagovolil je očitno v državnem zboru izreči, ka ne pusti ne Nemcev, ne Slovanov, kterim se mi prištevamo, na steno pritiskati, to je, ka se ne sme krivica delati ne Nemcem, ne Slovincem; dokler pa smo mi Slovenci razdeljeni pod različne neslovenske uprave, strašno smo pritisnani na steno, kar se pravi, našemu jeziku in narodnosti gode se grozne krivice.

*) Rezijani sezajo prek cesarjevinskega oboda.

6. § 19. državnih osnovnih zakonov, podpisan rokoj jegovega veličanstva, daja vsem avstrijskim narodom jednake narodne pravice, tedaj tudi nam Slovincem, vsaj ondi ně nikakše izjeme.

7. Slovenec plačuje silno velike dače, ktere so mestoma vzpet jako povečane, vsaj korico kruha si mora često Slovenec od lačnih ust odtrgati, samo da se modrim knjižicam zadovolji; Slovenec daja redno, še prek odmerjenega števila, snažne hrabre in vselej verne junake na krvavo bojišče, da ondi krvave ne toliko na dobro svojih rojakov, kolikor na korist drugim. Vse to vrši Slovenec držeči se gesla: na, pa daj.

Zakaj pa bi pameten človek ali društvo tolike daritve polagalo na oltar državi, ako jej zato morano samo strašno breme mrzkih krivic nositi?

Glede na te in še druge razloge imamo vso pravico od c. kr. vlade zahtevati, da se Slovenci zjedine v jedno pokrajino, in da jim se združenim da narodna uprava, kar je iskrena želja vsakega naobraženega in narodu prijaznega domoljuba; le uresničenje te pomisli osreči Slovence. — Pomisel o zedinjenji vseh Slovencev mora se naglašati v vseh zborih, kder tudi Slovenci zborujo; vseh naših časnikov dolžnost je ta zahtev vedno ponavljati, v društvih mora biti na dnevnem redu, vsak prostak, vsaj vsak pastir, nekoliko pameten otrok bodi prešinen od te potrebnosti, delaj in govori na zedinjenje vseh Slovencev.

Domovina naša slovenska dozdeva se mi in v resnici je podobna črstvu, pa ranami obsutemu telesu. Očevina naša hude rane dobiva v pisarnicah, kder se od strani uradnikov in sicer c. kraljevskih slovenščina navadno grdo lomi, kviri in pismeno ali ne rabi ali pa zlorabi; zvečine je celo odpravljena in tuje zijalo grozi se jo pogoltati in požreti; glavarji in načelniki so skoro izjemno ljudje nam in našemu jeziku protivni, ne mareči in ne brineči se za istega točnost in pravilnost, obilne plače pa teknejo: — pšeničak troše tujci in naši nasprotniki v naši slovenskej domovini, a domačini še pogostoma pogrešajo zbadajočega ovsenjaka.

Pogledimo v srednja učilišča, bodi si v gimnazije, realke ali učiteljišča, učni jezik je povsod neslovenski, v učiteljstvu prevladajo tujci ali nemškutarčeki, slovenski sposobnjaki pa morajo deloma v daljnjej tujini službovati; ravnateljstva so nam redno tuja, povse protivna, ali konči jako dvomljiva. Nijenega srednjega učilišča nemamo slovenskega, še pod turskoj vlado neso nabajale se tako nepovoljne prikazni, kakor za nas Slovence v pravno-ustavnej državi.

Slovenščina kot učni predmet ne more se nikakor popeti na častno pozorišče, da je obvezni predmet za vse učence po vseh učiliščih po Slovenskem, in vsled tega ljudje dovršivši srednja učilišča na Slovenskem po dognanih vseučiliščenih naukah dobivajo odlične službe pri nas, a neznajoči slovniški jezika postajajo nam redno kot nasprotniki, vsaj sovražniki, kar se ne bi godilo, da se slovenščina do jedra nauči od vseh učencev na Slovenskem, pohajajočih gimnazije, realke in učiteljišča, česar zagovor in izvršitev živo priporočamo slovenskim poslancem. — Narodne učilnice neso niti ptič niti miš, nego šišmiš; vsaki nemškutarski nadzornik obrača stvar po svojem kopitu kljubu zakonom in točnim propisom. V najpoznejših dnevih kvare nam sovražniki učiteljstvo z mitami, samo da se od naroda odvrča in vsaka poštena značajnost gazi. Skvarjenost vlada. Volilni red nam je jako krivičen; za napredek v kmetovalstvu ne zgodi se skoro nič, akoprem kmetu razmerno nalagajo najtežja dačna bremena. Tako žalosten in še žalostnejši je kip slovenske naše domovine, — bremena neznosljiva, a pravic nikakših!

Pravi nam se, vsaj imate §. 19. državnih osnovnih zakonov, — imamo ga, imamo, pa samo na papiru, za nas je do tega hipa mrtvo-rojenec, v katerem se nijedna žilica ne giblje, §. 19. je kakor vsa druga obetanja, a od samih obetov še nikdor ně bil sit. Naši zahtevi so jako zmerni in trezni, mi zahtevamo samo to, kar drugi narodi uže dolgo in v polnej obilosti uživajo, namreč, da se uvede slovenščina kot narodov jezik v vse

učilnice in urade na Slovenskem, in da se Slovenci združé pod jedno slovensko upravo. Do toga pa imamo vso pravico za toliko teška bremena, ktera so nam od države naložena. Na to posebno opozarjamo slovenske poslance, da nam to shode; hočemo je na vse kriplje podpirati po shodih, v društvih in na taborih; ako pa vlada ne bi se kazala voljna nam pravična biti, potem pa recite: srečno.

Neprijeten je po takem naš položaj, — kaj smo čineči? Boriti se je trebe vsem zakonitim orožjem; po marljivem čitanji nabirati si potrebnih znanosti; razplamenjati in neprenehoma iskriti ljubezen do svoje slovenske domovine, posebno pa do lepega slovenskega jezika, kateri je duša narodu, zrcalo običajev, merilo uma, duše in narodnih lastnosti. Značajnost je treba ostriti, — kaj pa je značajnost? Značajnost je trdna in neupogljiva volja svoj kan kljubu različnim oviram in teškočam truditi se doseči, ako tudi moke in trpljenja nastope; in ako se na tak načn trudi, priboriti si pravice in blagostanje svojega naroda, imenuje se taka stalna srčnost narodna značajnost. Vzgleđi: Naša slovanska apostola Ciril in Metod učila sta pred tisočoj leti pravoverstvo naše prednike v posvečenej staroslovenščini, in spevala daritev sv. meše v naščini, a nemški nevoščljivi in lažnjivi škofje so nja v Rimu zatožili, ka krivo vero učita in v nekem divjaškem jeziku sv. mešo prepevata. Zbog tega bila sta poklicana k svetemu oči na odgovor. Ciril poln srčnosti in dobre vesti govoril je v Rimu navzoči papeža Adrijana in pred velikim zborom glasovitih učenjakov tako: Pisano je: vsi jeziki imajo hvaliti gospoda, zakaj na me mrzite zato, ka sveto vero slovenski učim in službo božjo slovenski opravljam? resnično ako bi slovenski narod bil latinski ali grški znal, jaz bi bil v teh jezikih govoril, ker pa nijenega teh ne razume, storil sem to, kar na meni grajate in mnogo ljudstva pridobil za gospoda“. Ves zbor je ostrmel nad temi resnimi besedami in Adrijan, prepričavši se o njunej pravovernosti, odobril je slovensko bo-

goslužje, ter oba posvetil v škofa, june učence pa v duhovnike in dijakone, a nemški nevoščljivi škofje, črteči blagoglasno slovenščino, kot lažnjivi tožniki ostali so v črnej sramoti.

Špartanka, mati treh sinov, v ktere je polagala ves svoj ponos in upanje, popita pri-tekšega v mesto vestnika: kaj dela naša voj-ska? kaj moji sinovi? Vestnik odgovoril je vzdehnovši: vsi trije so ubiti. Po takem je naša domovina zgubljena? Ne, ona je rešena, poslavlja se nad sovražniki. — Dovolj, rekla je Špartanka, pojdem. — Kamo? V molilnico hvale dajat bogovom. Glej moč ljubezni k do-movini: koga je prevladala? Materinsko srce!

Ruska bila je na početku 17. stoletja v hudej pogibeli, sovražniki od zvunaj, prepiri in razdvoj doma; večina velikašev in boljarov privolila je pismeno, podvreči se neprijatelju, samo želja še je bila, dobiti privoljenje in podpis duhovnega glavarja Hermogena, očaka Moskovskega, in ta poprašan o svojem mnenji odgovoril je, da zameta jhovo pitanje. Raz-divjani sovražniki grozili so mu se umoriti ga, on pa jim je rekel: vi morete ubiti moje telo, a moja duša nē v vaših rokah. — Oni raz-jarjeni trgajo ž njega zlato opravo, slačijo svetešnji obleč, nalagajo na njega verige in okove: on je samo obžaloval, ka mu je bil iz desnice vzet križ, katerim je blagoslavljal narod, da stoji veren za očevino. Vrgli so ga v globoko temnico: on je samo pomiloval, ka ne more v hramu božjem povzdigati pred narodom svojih rok k Vsevišnjemu za srečo domovine. Trapili so ga gladom, močili žejo; pa niti teški lanci, niti gosti mrak, niti glad, niti žeja neso mogli pripraviti ga k temu, da privoli v podjarmljenje svoje domovine; on umira in poslednji jegov vzdih je bil molitev za rešitev očevine! Oj blagi Hermogen! vsa tvoja čast in oblast duhovna nē te na toliko povzdignola na nebesih ni na zemlji, kolikor temnica in lanci.

Naglo razglasila se je vest o njegovej častnej smrti po mestih, vesnicah in po vsej domovini; vseh srca razplamenela so od srda in maščevalnosti (osvete): ljudstvo se je zdru-

ženo vzdignolo in pregnalo sovražnika, ter tako po žrtvovalnem vzgledu očaka Hermogena osvobodilo domovino. V tem starčku vidite pravi vzor čiste ljubezni k očevidni, bodi nam vedno na vzor tudi v najhujših nezdodah.

Dnes o slavljenji poštovanega pesnika slovenskega, Štefana Modrinjaka, obečajmo skupno pod milim nebom sveto obljubo, da ostanemo, dokler bo duha v naših telesih, verni svojemu slovenskemu narodu in slovenskemu jeziku, da bodemo naščino povsod na Slovenskem rabili in brez strahu zahtevali od vsake pisarnice, vsake učilnice, vsakega urada, vsake gosposke na Slovenskem, da se ga poslužuje vsele za Slovence v pisumu in besedi; slovesno se zaverimo, da nikdor nas Slovencev v nem-

škutarstvo ne zaleti; stari šemigavci pa se naj poprave in spokore, inae mahne po njih Modrinjakova batina: „Rjav kakti Judaš bodi, naj te pes za plotom je, med Slovence naj ne hodi, kdo prav Slovenec ne“. Vsak bodi pošten in iskren sin lepe naše domovine, čist slovenski narodnjak; vrle naše matere in zale dcerke vsekdar častne Slovenke.

Živela lepa naša domovina, da je skoro zjedinjena in brez vsake rane! Slava našem slovenskemu jeziku! da, kakor mu ustavni zakon dopušča, njegov glas obvelja po vseh končinah in krajinah slovenske očevidne. Živelo skupno Slovenstvo! živelo Slovanstvo!

Posebni iztis iz „Slovenskega Naroda“.

